

RESUMÉ

Při výstavbě logického systému jakékoliv teorie se jako základní kameny kladou tzv. axiomy, tj. tvrzení, která se dále nedokazují. Z těchto axiomů se na základě správných pravidel odvozování, mezi něž se řadí především dedukce, vyvozují poučky - teoremy, ze kterých by mělo být možné odvodit jakékoliv tvrzení určité teorie. Koncepce lidských práv a přirozeného práva vůbec staví na dvou základních axiómech - tvrzeních, totiž že lidé se rodí svobodní a jsou si rovni, rovni v právech a v důstojnosti.

Tato teze se ocitla v mnoha právních dokumentech o lidských právech a bývá tradičně obsahem ústav jednotlivých států. Lidská hospodářská, sociální a kulturní práva a svobody, jsou takové okruhy nároků a svobod jednotlivců, ale i skupin, která svou povahou spočívají především v aktivní úloze státu jako jejich hlavního uskutečnitel: Jde ovšem o to, poznat a určit jejich míru, protože ač právní regulace má a musí mít svůj cíl, nemůže jím ovšem být předepsaný životní standard každého občana.

Určit nebo alespoň odhadnout směry, kterými se bude ubírat vývoj právního státu v oblasti právní regulace koexistence členů společnosti, je obtížné. Nezbyvá než shodně prohlásit s *ALEXIS de TOCQUEVILLE* (1805 - 1859), který v díle „*Demokracie v Americe*“ tvrdí, že není nutné se obávat o rovnost, neboť ta se vždy prosadí i když až postupem času, ale je nutné střežit svobodu, která právě při prosazování rovnosti může velice utrpět.

Podle názoru Ústavního soudu ČR kategorie rovnosti, zakotvená v čl. 1 Listiny základních práv a svobod, náleží k těm základním lidským právům, jež svou povahou jsou sociálními hodnotami konstituujícími hodnotový řád společnosti. V sociálním procesu plní tyto hodnoty funkci

spíše jen ideálně typických kategorií vyjadřujících cílové představy, jež nemohou zcela krýt se sociální realitou a lze je dosahovat jen aproximativním způsobem. Rovnost by se tedy mohla stát univerzálním principem teprve v cíli společenského a historického vývoje, v rámci tohoto vývoje lze na její důsledné dodržování apelovat jen v určitých mezích. Rovnost se tedy může krýt s realitou jen v určitých základních datech, jinak se může ocitnout na hranici, kterou lze překročit jen za cenu porušení např. svobody.

Rovnost je tak uváděna zcela konsekventně do vztahů se svobodou, s níž se vzájemně podmiňuje a ocitá jak na bázi vzájemné podpory, tak i konfliktu. To proto také znamená, že nerovnost v sociálních vztazích, má-li se dotknout základních lidských práv, musí dosáhnout intenzity, zpochybňující alespoň v určitém směru, již samu podstatu rovnosti. Zatímco totiž svoboda je obsahově dána přímo podstatou jednotlivce, vyžaduje rovnost zpravidla „mezičlánky“, relaci k jiné sociální hodnotě.

Stát musí být založen jako tzv. „madisonovský“ systém, který se snaží uspokojivě vyřešit, resp. smířit dvě neustále si odporující zásady.³⁸ První zásadou je vláda lidu sobě samému, což znamená, že v určitých oblastech společenského života si mohou většiny vládnout. Druhou zásadou, která se leckdy nesnáší s tou prvou je, že existují věci, které nesmějí většiny menšinám, ale ani jednotlivcům nikdy činit. Zde musí mít jednotlivci a menšina svobodu.

Smíření těchto dvou zcela protipólných zásad však nelze provést zcela jednou provždy. Řešení dilematu spočívá přitom v nalezení správné rovnováhy zájmů většiny a zájmu individua a její náležitě promítnutí do právní normy, která nebude jen řešením *ad hoc*.

---

³⁸ V podrobnostech BORK, R. H. *Amerika v pokušení*. Praha: Victoria Publishing, 1993, s. 151-153.